EIROPAS
KOMISIJA

Briselē, 6.10.2025.
COM(2025) 623 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

par publiskā sektora aizdevumu mehānisma īstenošanu Taisnīgas pārkārtošanās mehānisma ietvaros 2025. gadā, saskaņā ar Regulas (ES) 2021/1229 16. pantu

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

par publiskā sektora aizdevumu mehānisma īstenošanu Taisnīgas pārkārtošanās mehānisma ietvaros 2025. gadā, saskaņā ar Regulas (ES) 2021/1229 16. pantu

1. IEVADS, ŠĀ ZIŅOJUMA MĒRĶIS UN DARBĪBAS JOMA

Eiropas Komisija 2019. gada decembrī pieņēma Eiropas zaļo kursu Eiropas Savienībai un tās iedzīvotājiem[1], kurā atgādināta Komisijas apņemšanās risināt ar klimatu un vidi saistītās problēmas un norādīts uz nepieciešamību pārkārtošanos veikt taisnīgā un iekļaujošā veidā.

Komisija 2020. gada janvārī detalizēti izklāstīja Taisnīgas pārkārtošanās mehānismu (TPM), kas ir daļa no Eiropas zaļā kursa investīciju plāna[2], un kura mērķis ir nodrošināt, ka, pārkārtojoties uz klimatneitrālu ekonomiku, neviens cilvēks un neviens reģions netiek atstāts novārtā. Mehānisma galvenais mērķis ir sniegt atbalstu visvairāk skartajiem reģioniem un cilvēkiem un palīdzēt tiem mazināt pārkārtošanās sociālekonomiskās izmaksas. Taisnīgas pārkārtošanās mehānismu veido trīs pīlāri: 1) Taisnīgas pārkārtošanās fonds, 2) īpaša taisnīgas pārkārtošanās shēma *InvestEU* programmas ietvaros un 3) publiskā sektora aizdevumu mehānisms (turpmāk "PSAM" vai "Mehānisms").

Šajā ceturtajā[3] gada īstenošanas ziņojumā, kas sagatavots saskaņā ar Regulas (ES) 2021/1229[4] (turpmāk "PSAM regula") 16. panta 3. punktu[5], galvenā uzmanība ir pievērsta trešajam pīlāram. Tā mērķis ir sniegt informāciju par līdz šim gūto progresu PSAM īstenošanā.

Šis ir apkopojošs ziņojums par laikposmu no PSAM īstenošanas sākuma līdz 2025. gada 31. jūlijam. Par pārējo 2025. gada daļu tiks ziņots nākamajā ziņojumā saskaņā ar PSAM ziņošanas pienākumiem (sīkāku informāciju sk. 1.2. iedaļā). Šajā ziņojumā izmantota PSAM plašā starpposma izvērtējuma analīze un secinājumi, kas izklāstīti 3. iedaļā.

Ziņojumā sniegta informācija par i) rezultātiem, kas gūti pirmajā PSAM uzaicinājumā iesniegt priekšlikumus attiecībā uz deviņiem iesniegšanas termiņiem, arī par iespējamiem projektu priekšlikumiem; ii) tehnisko palīdzību; iii) komunikāciju; iv) gūto progresu, arī par PSAM problēmām un stiprajām pusēm, un v) turpmākajiem pasākumiem.

Ievērojot PSAM regulas 17. pantu, ir jāveic PSAM starpposma izvērtēšana un par šo starpposma izvērtējumu jāiesniedz atsevišķs sīki izstrādāts ziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei.

---

1 Komisijas paziņojums "Eiropas zaļais kurss", COM(2019) 640 final, 11.12.2019.

2 Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Ilgtspējīgas Eiropas investīciju plāns. Eiropas zaļā kursa investīciju plāns", COM(2020) 21 final, 14.1.2020.

3 Pirmais īstenošanas ziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei tika iesniegts 2023. gada 7. februārī, otrais ziņojums – 2023. gada 21. novembrī, bet trešais – 2024. gada 30. septembrī.

4 Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/1229 (2021. gada 14. jūlijs) par publiskā sektora aizdevumu mehānismu Taisnīgas pārkārtošanās mehānisma ietvaros (OV L 274, 30.7.2021.).

5 Saskaņā ar PSAM regulas 16. panta 3. punktu "līdz katra kalendārā gada 31. oktobrim, sākot ar 2022. gadu, Komisija izdod ziņojumu par Mehānisma īstenošanu. Minētajā ziņojumā sniedz informāciju par Mehānisma īstenošanas pakāpi attiecībā uz tā mērķiem, nosacījumiem un snieguma rādītājiem."

1.1. Publiskā sektora aizdevumu mehānisma tiesiskais regulējums un budžeta struktūra Taisnīgas pārkārtošanās mehānisma ietvaros

PSAM tika izveidots 2021. gada 14. jūlijā ar Regulu (ES) 2021/1229.

PSAM vispārīgais mērķis ir risināt nopietnas sociālās, ekonomiskās un vidiskās problēmas, kas izriet no pārkārtošanās uz 2030. gadam izvirzītajiem Savienības enerģētikas un klimata mērķrādītājiem un no mērķa vēlākais līdz 2050. gadam Savienībā sasniegt klimatneitralitāti, kā noteikts Regulā (ES) 2021/1119[6], lai palīdzētu tām Savienības teritorijām, kas norādītas taisnīgas pārkārtošanās teritoriālajos plānos (TPTP)[7].

PSAM konkrētais mērķis ir palielināt publiskā sektora investīcijas, kas apmierina TPTP norādīto teritoriju attīstības vajadzības. Tas tiek darīts, veicinot tādu projektu finansēšanu, kuri nerada pietiekamas ieņēmumu plūsmas, ar ko segt to investīciju izmaksas, tādējādi izvairoties no tā, ka tiek izspiests potenciāls atbalsts un investīcijas no alternatīviem resursiem.

Atbalsts ir pieejams plašam investīciju klāstam. Ar PSAM var atbalstīt investīcijas atjaunīgajā enerģijā un zaļā un ilgtspējīgā mobilitātē, zaļā ūdeņraža veicināšanā, efektīvos centralizētajos siltumtīklos, publiskajā pētniecībā, digitalizācijā, vides infrastruktūrā atkritumu un ūdens resursu viedai apsaimniekošanai un sabiedrības veselības iniciatīvās. Ar PSAM var atbalstīt arī ilgtspējīgas enerģijas, energoefektivitātes un integrācijas pasākumus, to vidū ēku renovāciju un pārbūvi, pilsētu atjaunošanu un reģenerāciju, pārkārtošanos uz aprites ekonomiku, zemes un ekosistēmu atjaunošanu un dekontamināciju, ņemot vērā principu "piesārņotājs maksā", biodaudzveidību, kā arī prasmju pilnveidi un pārkvalifikāciju, apmācību un sociālo infrastruktūru, arī aprūpes iestādes un sociālos mājokļus[8].

PSAM regulā paredzētais Savienības atbalsta kopējais maksimālais budžets mehānisma dotācijas elementam, ieskaitot tehnisko palīdzību un konsultatīvo atbalstu, ir 1,525 miljardi EUR. Eiropas Parlaments 2024. gada februārī deva piekrišanu daudzgadu finanšu shēmas (DFS) izdevumu maksimālā apjoma vidusposma pārskatīšanai, un Padome to vienprātīgi apstiprināja, kā rezultātā PSAM budžetu samazināja par 150 miljoniem EUR. Pēc minētās pārdales maksimālais PSAM pieejamais budžets ir 1,375 miljardi EUR.

PSAM ietvaros Eiropas Investīciju bankas (EIB) kā finanšu partnera sniegtie aizdevumi tiek apvienoti ar Savienības piešķirtajām dotācijām, lai atbalstītu projektus, ko publiskā sektora struktūras iesniedz pēc uzaicinājuma iesniegt priekšlikumus. EIB PSAM aizdevuma elementam piešķirs līdz pat 7 miljardiem EUR. PSAM ietvaros EIB piedāvā trīs veidu aizdevumus: investīciju aizdevumus (atsevišķi projekti, kurus tieši finansē EIB), programmas aizdevumus (kurus dēvē arī par aizdevumu shēmām, kas tieši finansē iepriekš noteiktu projektu kopumu) un starpniecības aizdevumi, ar kuriem finansē mazākus projektus, izmantojot EIB finanšu starpniekus.

Dotācijas elements ir ar izmaksām nesaistīts finansējums, un tā apmēru nosaka procentos no aizdevuma. Šī procentuālā daļa ir 15 % vai 25 %, ja projekts tiek īstenots mazāk attīstītā reģionā[9]. Tātad dotācijas piešķiršana ir atkarīga no EIB vai tās finanšu starpnieku apstiprinātā finansējuma[10]. Pirmajā uzaicinājumā pieteikties dotācijām, kas atvērts līdz 2025. gada beigām, pieejamais budžets sadalīts nacionālajās daļās, pamatojoties uz Taisnīgas pārkārtošanās fonda (turpmāk "TPF")

---

6 Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/1119 (2021. gada 30. jūnijs), ar ko izveido klimatneitralitātes panākšanas satvaru un groza Regulas (EK) Nr. 401/2009 un (ES) 2018/1999 ("Eiropas Klimata akts") (OV L 243, 9.7.2021.).

7 Kā definēts 11. pantā Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (ES) 2021/1056 (2021. gada 24. jūnijs), ar ko izveido Taisnīgas pārkārtošanās fondu (OV L 231, 30.6.2021.).

8 Sk. PSAM regulas 6. apsvērumu.

9 Sk. PSAM regulas 11. pantu.

10 Sk. 18. pantu TPM dotācijas nolīguma paraugā, kas pieejams portālā Finansējums un konkursi (europa.eu).

piešķīrumu attiecību. Otrajā uzaicinājumā, kas attiecas uz laikposmu no 2026. līdz 2027. gadam, tiks apvienoti neizmantotie valstu piešķīrumi.

PSAM īstenošanā Komisija cieši sadarbojas ne vien ar EIB, bet arī ar Eiropas Klimata, infrastruktūras un vides izpildaģentūru (*CINEA*). *CINEA* atbild par dotāciju īstenošanas budžeta, juridiskajiem, finansiālajiem un operacionālajiem aspektiem, savukārt Komisija paliek pilnībā atbildīga par visiem ar politiku saistītajiem aspektiem.

2. PSAM ĪSTENOŠANA

2.1. Pirmā PSAM uzaicinājuma iesniegt priekšlikumus rezultāti pēc deviņiem iesniegšanas termiņiem

Kopš iepriekšējā PSAM īstenošanas ziņojuma ir pagājuši trīs uzaicinājuma iesniegt priekšlikumus iesniegšanas termiņi. Šajos trīs termiņos ir iesniegti vienpadsmit atbalsttiesīgi priekšlikumi, un astoņus no tiem vērtēšanas komisija ir atlasījusi finansēšanai. Lielākajai daļai šo projektu aizdevuma līgums vēl nav parakstīts[11]. Iesniegto priekšlikumu aplēstā Komisijas dotāciju summa ir 96 miljoni EUR, bet EIB aizdevumu summa ir aptuveni 658 miljoni EUR[12]. Turklāt viens priekšlikums bija nepieņemams, un trīs priekšlikumi no Čehijas, Latvijas un Īrijas netika atlasīti finansēšanai, jo tie nesasniedza piešķiršanas kritērijos prasīto minimālo punktu skaitu.

Kopumā kopš pirmā PSAM uzaicinājuma iesniegt priekšlikumus[13] 2022. gada 19. jūlijā ir iesniegti 49 priekšlikumi, no kuriem 32 tika atzīti par atbalsttiesīgiem, un 24 no tiem vērtēšanas komisija atlasīja finansēšanai. Katra uzaicinājuma iesniegt priekšlikumus robeždatuma rezultāti norādīti 1. pielikumā. Saskaņā ar informāciju, kas sniegta finansēšanai atlasītajos pieteikumos un dotācijas nolīgumos, aplēstā Komisijas dotāciju summa ir 225 miljoni EUR, bet aplēstā EIB aizdevumu summa ir 1,83 miljardi EUR[14]. Šā ziņojuma sagatavošanas laikā tika parakstīti desmit PSAM dotācijas nolīgumi (sīkāku informāciju sk. 2.2. iedaļā), tika atcelta trīs dotācijas nolīgumu sagatavošana[15], divpadsmit dotācijas nolīgumi gaidīja aizdevuma apstiprināšanu un viens priekšlikums pēc atlases tika atsaukts.

Francijai, Spānijai un Zviedrijai piešķirtais finansējums ir pilnīgi vai gandrīz izlietots. Pieteikumu iesniedzēji no šīm dalībvalstīm varēs vēlreiz iesniegt priekšlikumus PSAM atbalsta saņemšanai, kad 2025. gada rudenī tiks izsludināts otrais PSAM uzaicinājums iesniegt priekšlikumus. Tā pirmais iesniegšanas termiņš būs 2026. gada janvāris.

---

11 Pieteikuma iesniedzēji atsevišķi iesniedz aizdevuma pieteikumu EIB / finanšu starpniekam, tāpēc aizdevuma pieteikuma process notiek paralēli dotācijas pieteikuma procesam. Dotācijas nolīguma parakstīšana ir atkarīga no aizdevuma apstiprināšanas. Sīkāku informāciju skatīt dokumentā par PSAM uzaicinājumu iesniegt priekšlikumus: call-fiche_jtm-2022-2025-pslf_en.pdf (europa.eu).

12 Summa neietver priekšlikumus, kas iekļauti rezerves sarakstā.

13 https://cinea.ec.europa.eu/funding-opportunities/calls-proposals/just-transition-mechanism-public-sector-loan-facility-call-proposals_en

14 Summa neietver priekšlikumus, kas iekļauti rezerves sarakstā.

15 Pēc pieteikuma iesniedzēja pieprasījuma vai tāpēc, ka netika saņemts EIB aizdevums.

1. attēls. Nacionālās daļas (rezervētas līdz 2025. gada 31. decembrim) un to izlietojums dotācijās, kas piešķirtas vai ko vēl vērtē[16]

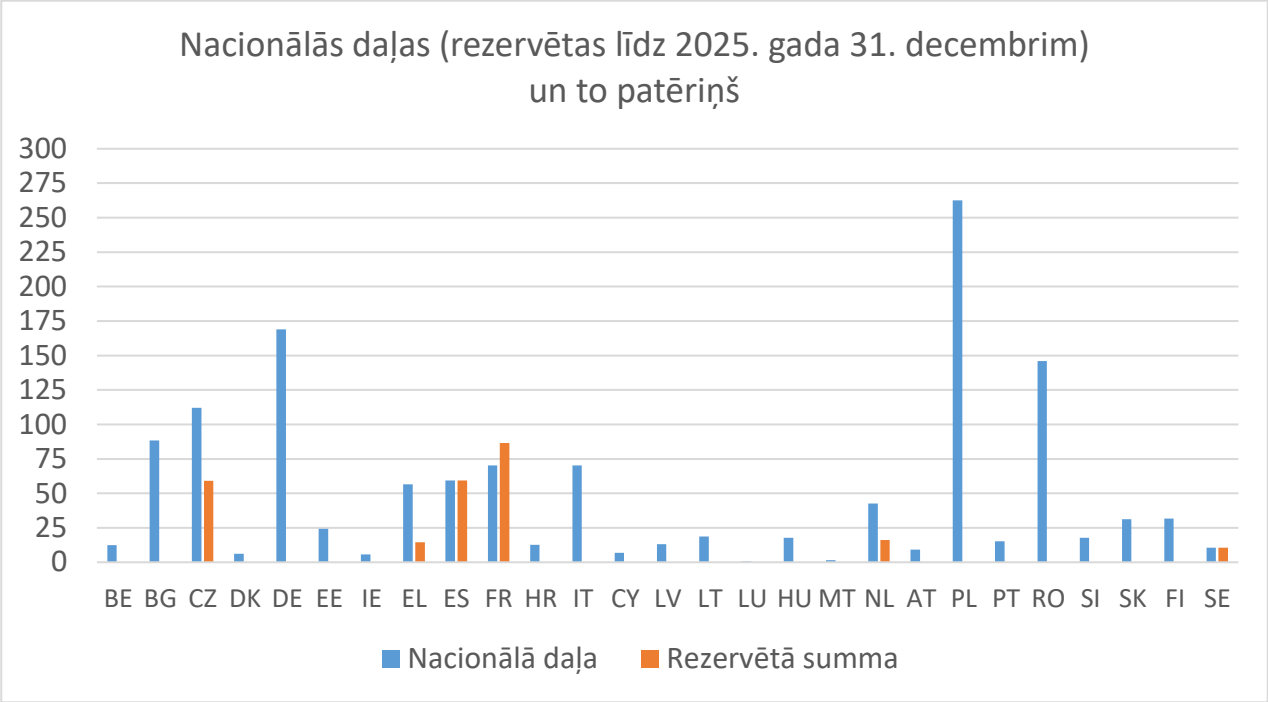

2.2. PSAM finansētie projekti

PSAM vērtēšanas komisijas līdz šim finansēšanai atlasītie projektu priekšlikumi aptver tādas nozares kā energoefektivitāte, kultūra, sociālie mājokļi, veselības aprūpe un ilgtspējīga transporta infrastruktūra, centralizēta siltumapgāde un aukstumapgāde, kā arī pilsētu atjaunošana un reģenerācija. Detalizēts līdz šim finansēto projektu saraksts ir pieejams 2. pielikumā. Attiecībā uz aizdevuma veidu, kas atbilst desmit parakstītajiem dotācijas nolīgumiem, septiņi no projektiem ir atsevišķi investīciju aizdevumi, bet divi ir balstīti uz aizdevumu shēmu. 2025. gada jūnijā tika parakstīts pirmais dotācijas nolīgums, kas saistīts ar starpniecības aizdevumu, kuru no EIB resursiem piešķīra Čehijas Valsts attīstības banka.

PSAM regulā ir noteikts, ka Komisijai ir jāziņo par šādiem galvenajiem snieguma rādītājiem (*KPI*): CO_2 emisiju samazināšana, radītais darbvietu skaits un projekta sasniegto cilvēku skaits. Pamatojoties uz PSAM saņēmēju iesniegto informāciju, tiek lēsts, ka CO_2 emisiju aiztaupījumi būs 179 156 tonnas gadā. Paredzams, ka šā Mehānisma finansētie projekti radīs gandrīz 12 000 darbvietu un sniegs labumu vairāk nekā 4 miljoniem cilvēku, risinot reģionālās attīstības vajadzības. Diagramma, kurā parādīti apkopotie *KPI*, kas strukturēti saskaņā ar PSAM regulas II pielikumu, ir iekļauta 3. pielikumā.

2.3. Potenciālie projektu priekšlikumi

Pamatojoties uz informācijas apmaiņu ar EIB un citām PSAM ieinteresētajām personām, četrpadsmit dalībvalstīs tiek gatavoti projektu priekšlikumi, kurus joprojām varētu iesniegt pirmajā vai otrajā PSAM uzaicinājumā iesniegt priekšlikumus. Šie potenciālie priekšlikumi attiecas uz atjaunīgo enerģiju, energoefektivitāti, veselības aprūpi, dzelzceļa infrastruktūru, ūdens resursu apsaimniekošanu, cenas ziņā pieejamiem mājokļiem vai kultūru. Ir grūti novērtēt, cik lielā mērā PSAM tiks apgūts nākotnē. Lai gan ir mazticams, ka pirmajā uzaicinājumā tiks pilnībā apgūts dotāciju budžets, otrais uzaicinājums (2026.–2027. gads) sniedz šādu iespēju. Komisija pašlaik ir informēta par EIB plānotajiem potenciālajiem projektiem, kuriem varētu būt nepieciešamas

[16] Valstu piešķīrumi atspoguļo vērtības pēc DFS 2021.–2027. gadam pārskatīšanas.

dotācijas līdz pat 400 miljonu EUR apmērā. Daži no paredzamajiem projektu priekšlikumiem pašlaik saņem konsultatīvo atbalstu, ko sniedz konsultāciju centrs *InvestEU*. Sīkāka informācija par šiem uzdevumiem ir pieejama 4. iedaļā un 4. pielikumā.

Turklāt konsultatīva atbalsta pieprasījums PSAM ietvaros ir vērojams dalībvalstīs, kuras jau ir izmantojušas savus valsts piešķīrumus. Paredzams, ka šo dalībvalstu priekšlikumi tiks iesniegti otrajā PSAM uzaicinājumā iesniegt priekšlikumus.

3. PSAM ĪSTENOŠANĀ GŪTĀ PIEREDZE

PSAM īstenošanas gaitā Komisija ir apzinājusi dažas problēmas un stiprās puses un veikusi problēmu risināšanai vajadzīgos pasākumus, lai veicinātu īstenošanu, kā aprakstīts turpmākajās iedaļās.

3.1. Problēmas

Gandrīz trīs gadus pēc tam, kad publicēts pirmais PSAM uzaicinājums iesniegt priekšlikumus, ir apgūti 17 % no kopējā budžeta. To galvenokārt izraisa fakts, ka uzsākšana notika vienlaikus ar citu fondu (t. i., TPF, Eiropas Reģionālās attīstības fonda[17], Kohēzijas fonda[18] vai Atveseļošanas un noturības mehānisma[19]) plānošanu, un minētie fondi piedāvā finansējumu līdzīgiem projektiem ar pievilcīgākiem nosacījumiem (augstākas līdzfinansējuma likmes). Turklāt tika atzīts, ka PSAM īstenošana dažādās dalībvalstīs varētu ļoti atšķirties, pamatojoties uz tādiem parametriem kā pieejamo alternatīvo finansējuma avotu apjoms valsts līmenī, rūpīgi izstrādātu projektu pieejamība, taisnīgas pārkārtošanās dažādās stratēģijas un dalībvalstu atbalsttiesīgo saņēmēju dažādā pieeja parāda instrumentiem. Arī valsts iestādes sniedza dažāda līmeņa atbalstu PSAM izmantošanas veicināšanai, un šajā ziņā ļoti aktīvi darbojās, piemēram, Čehija, Grieķija vai Francija.

Vairums ierobežojumu, ar kuriem saskaras PSAM un kuri sīki izklāstīti iepriekšējos gada īstenošanas ziņojumos, joprojām pastāv. Tas it īpaši attiecas uz dalībvalstīm ar lielāko valsts finansējumu (Vācija, Polija, Rumānija), no kurām netika iesniegts neviens vai gandrīz neviens projekts. Konkrēti faktori, kuri šajās dalībvalstīs ir atzīti par faktoriem, kas izraisa lēnu apguvi, ir šādi:

— PSAM valstu piešķīrumi atbilst TPF regulā noteiktajām fondu piešķīrumu proporcijām. Rezultātā dalībvalstis ar lielākajiem piešķīrumiem abiem instrumentiem ir identiskas. Tāpēc to prioritāte ir TPF pieejamo līdzekļu izlietošana, ņemot vērā ierobežoto laiku tā līdzekļu apgūšanai[20]. Turklāt TPF piedāvā lielāku dotāciju finansējuma daļu kopējā projektu budžetā (Vācija, Polija, Rumānija);

— šīs dalībvalstis parasti ir arī lielākās citu fondu atbalsta saņēmējas, tāpēc to spēja apgūt papildu resursus un noteikt papildu projektu plūsmas var būt ierobežota (Polija, Rumānija);

— dalībvalstīs ir pievilcīgāks un pieejamāks finansējums no valsts resursiem (Vācija);

---

17 Eiropas Reģionālās attīstības fonds (ERAF) (europa.eu).

18 Kohēzijas fonds (europa.eu).

19 Atveseļošanas un noturības mehānisms (europa.eu).

20 TPF budžetu veido līdzekļi no daudzgadu finanšu shēmas (DFS) un Eiropas Atveseļošanas instrumenta jeb *NextGenerationEU* (*NGEU*). Pieņemto TPF programmu ietvaros *NGEU* līdzekļi ir koncentrēti budžeta saistībās 2022. un 2023. gadam, savukārt DFS līdzekļi ir sadalīti laikposmā no 2021. gada līdz 2027. gadam. Rezultātā 70 % no TPF budžeta ir koncentrēti pirmajos divos ikgadējos piešķīrumos. Komisija atcels saistības par summām, kuras nav izlietotas priekšfinansējumam vai par kurām līdz 31. decembrim trešajā kalendārajā gadā pēc budžeta saistību gada nav iesniegts maksājuma pieteikums (t. s. "N+3" noteikums); plašāka informācija par TPF pieejama *Inforegio* – Taisnīgas pārkārtošanās fonds (europa.eu).

— parāda instrumentu izmantošanu apgrūtina mazo saņēmēju parāda slogs (Polija) vai valsts tiesību akti par publiskajiem aizņēmumiem liedz atbalsttiesīgajiem saņēmējiem aizņemties (Slovākija, Vācija);

— minimālā aizdevuma summa (12,5 miljoni EUR), ko EIB pieprasa tiešo aizdevumu operācijām, apvienojumā ar iespēju trūkumu saņemt starpnieku aizdevumu (Čehija) mazākiem projektiem;

— procesuāli projektu sagatavošana varēja sākties tikai pēc TPTP pieņemšanas, kas dažām dalībvalstīm prasīja papildu laiku. Turklāt šis jaunais instruments tiešās pārvaldības ietvaros nevarēja balstīties uz dalītās pārvaldības iestāžu sistēmisku atbalstu.

Detalizētāka analīze un novērtējums par problēmām, kas radušās PSAM īstenošanas laikā, ir veikti PSAM vidusposma izvērtējumā, kas tika izdots 2025. gada jūnijā.

3.2. Stiprās puses

Neraugoties uz minētajām problēmām, interese par PSAM ir ievērojami palielinājusies. Nozīmīgākais PSAM spēks ir tā aktuālā elastība salīdzinājumā ar dotāciju uzaicinājumu atlases kritēriju kopumiem vispārējo kohēzijas politikas fondu ietvaros. Tas ļauj projektu virzītājiem finansēt projektus, kas pielāgoti attiecīgo reģionu attīstības vajadzībām. Tas it īpaši attiecas uz Franciju, kur PSAM palīdzēja segt finansējuma vajadzības, ko neatbalstīja citas ES finansējuma programmas. Turklāt PSAM saņēmēji par pievilcīgu elementu uzskata arī tūlītējo priekšfinansējumu 70 % apmērā no parakstītās dotācijas summas.

Turklāt ir iesniegts un vēl tiek gaidīts liels skaits priekšlikumu no Čehijas. Iespējamos iemeslus šai augstajai apguvei Čehijā var izskaidrot ar iespēju finansēt mazākus ieguldījumus, izmantojot starpniecības finansējumu, kas paredzēts nolīgumā starp EIB un Čehijas Valsts attīstības banku, ar tehniskās palīdzības pieejamību PSAM apguves veicināšanai, kā arī ar valsts vispārējo gatavību apgūt TPM finansējumu. Citus projektus ir iesnieguši pieteikuma iesniedzēji no Grieķijas, Nīderlandes, Īrijas, Polijas un Zviedrijas, un līdz pašreizējā uzaicinājuma iesniegt priekšlikumus termiņa beigām 2025. gadā ir gaidāms vēl vairāk projektu no citām dalībvalstīm. Daudzgadu uzaicinājuma stabilitāte, kas netiek pēkšņi mainīta, veicina laika gaitā pieaugošo interesi par PSAM finansējumu.

Paredzams, ka otrajā PSAM uzaicinājumā, kas tiks izsludināts 2025. gada rudenī, apguve turpinās palielināties, jo citi finansējuma avoti, kuri piedāvā labākus nosacījumus, būtu vēl vairāk jāplāno vai būtu izsmelti, un zināšanas par instrumentu turpina pieaugt. Konkrēti, *NextGenerationEU* atbalstītās ES programmas saskaras ar īpašiem laika ierobežojumiem. Turklāt otro PSAM uzaicinājumu vairs neierobežos nosacījums par nacionālajām daļām, tāpēc i) dalībvalstis, kuras savas nacionālās daļas līdz 2025. gada beigām būs izsmēlušas vai kuras, paredzams, būs tās izsmēlušas, varēs turpināt to izmantot, iegūstot vairāk laika plānošanai salīdzinājumā ar situāciju mehānisma darbības sākumā; ii) dalībvalstīm ar vismazākajām nacionālajām daļām tagad būs papildu stimuls to izmantot, jo pieprasītā dotācija vairs nebūs ierobežota atbilstīgi summai, kas noteikta saskaņā ar nacionālajām daļām. Tas ļaus PSAM labāk sasniegt reģionus, kuros ir vislielākais pieprasījums un rūpīgi izstrādāti projekti.

Turklāt pēc gandrīz diviem gadiem kopš PSAM īstenošanas sākuma ir apstiprināts, ka PSAM dotācijas elementam ir skaidra pievienotā vērtība attiecībā uz EIB aizdevumu pieprasījumu (kā alternatīvu budžeta pārvietojumiem), ko veic publiskā sektora struktūras, kuras citādi būtu neoptimālā investīciju situācijā, lai atbalstītu svarīgas publiskās investīcijas reģionos, kurus zaļā pārkārtošanās skar visvairāk. Salīdzinājumā ar parasti tirgū pieejamajiem instrumentiem PSAM piedāvā kopumā pievilcīgus finansēšanas nosacījumus, kas ir īpaši svarīgi, lai pārvarētu ekonomiskos ierobežojumus, ko radījusi ekonomikas krīze pēc Covid-19 un pašreizējās ekonomiskās sekas, ko izraisa Krievijas agresijas karš pret Ukrainu.

Dotācijas elementa efektivitāti vairo tā augstais multiplikatora efekts, kas aprēķināts no pirmajām apstiprinātajām investīcijām. Kopējo piesaistīto investīciju un PSAM dotācijas vidējā attiecība ir 12, no vismaz 5,5 līdz pat 21,3. Tas nozīmē, ka PSAM dotācijas 1 EUR saņēmēju līmenī vidēji piesaista investīcijas 12 EUR apmērā, tai skaitā EIB aizdevumu.

3.3. Komisijas veiktie problēmu risināšanas pasākumi

Komisija ar *CINEA* un EIB atbalstu turpina veicināt informētību par PSAM. Tika uzklausītas visas dalībvalstis, un tām tika dota iespēja izmantot īpašu informatīvu sesiju par PSAM, kurā Komisija, *CINEA* un EIB iepazīstināja ar PSAM vispārējām iezīmēm un pieteikšanās procesu. Tika organizētas dažādas sanāksmes ar visu dalībvalstu pārstāvjiem.

Pēc veicināšanas pasākumu sākotnējā posma, kur galvenā uzmanība bija pievērsta valsts un reģionālajām iestādēm, Komisija koncentrējās uz to, lai palielinātu potenciālo pieteikuma iesniedzēju informētību dažādās nozarēs, kas saistītas ar sabiedriskajiem pakalpojumiem. Komisija uzrunāja vairākas Briselē bāzētas apvienības, kas pārstāv iestādes no visas Eiropas, kuras darbojas tādās nozarēs kā kultūra, centralizētā siltumapgāde un aukstumapgāde, sadales sistēmu operatori, veselība, izglītība, mājokļi vai atkritumu apsaimniekošana, un iepazīstināja to dalībniekus ar PSAM.

Ir novērota pozitīva tendence attiecībā uz potenciālo atbalsta saņēmēju informētību par PSAM. Par to, pirmkārt, liecina PSAM apguve un tā projektu plūsmas attīstība, kā arī tas, ka arvien vairāk projektu virzītāju vēršas pie Komisijas ar konkrētiem jautājumiem par PSAM. EIB vadītiem konsultatīvajiem pakalpojumiem, kas tiek īstenoti konsultāciju centra *InvestEU* ietvaros, ir izšķiroša nozīme tādu projektu izstrādē, kas ir piemēroti PSAM finansējumam visā Savienībā. Sīkāka informācija par šiem centieniem ir sniegta šā ziņojuma nākamajā iedaļā.

Turklāt Komisija un EIB, pārskatot spēkā esošos noteikumus, ir kopīgi centušās atvieglot PSAM pieejamību mazākiem atbalsta saņēmējiem un projektiem, kā arī nodrošināt vairāk starpniecības aizdevumu, izmantojot valsts attīstību veicinošās bankas vai iestādes (VAVBI). Pirmkārt, Komisija līgumā ar EIB kopš 2023. gada septembra samazināja starpniecības aizdevumu minimālo summu no 2 miljoniem EUR līdz 1 miljonam EUR[21]. Otrkārt, administratīvajā nolīgumā iekļautais ierobežojums attiecībā uz VAVBI kā EIB finanšu starpnieku iesaistīšanos PSAM īstenošanā tika atcelts, 2024. gada septembrī grozot administratīvo nolīgumu ar EIB. Saskaņā ar minētajiem centieniem pirmie ar starpniecības aizdevumiem saistītie projekti PSAM uzaicinājumā iesniegt priekšlikumus tika iesniegti 2024. gadā, iesaistot Čehijas Valsts attīstības banku. Komisija un EIB ir sazinājušās arī ar citām VAVBI (piemēram, DE, PL, SK, NL, SI, BG, IT, FR) par to iespējamo iesaistīšanos PSAM īstenošanā. Tomēr tikai Rumānijas un Francijas finanšu iestādes pašlaik plāno kļūt par EIB starpniekiem un finansēt atbalsttiesīgus projektus. EIB un Komisija vērsās pie daudzām valstu un reģionālajām attīstības bankām, lai apspriestu to iespējamo iesaistīšanos. Saskaņā ar starpposma izvērtējumu finanšu starpnieku kūtras iesaistes iemesls ir zemais pieprasījums pēc šāda produkta dalībvalstīs vai EIB nosacījumi.

Komisija sadarbībā ar EIB publicē paziņojumu presei par katru parakstīto dotācijas nolīgumu. Turklāt *CINEA* publicē publisku tiešsaistes infopaneli, kurā apkopotas visas tās pārvaldītās programmas, arī PSAM. Infopanelī ir iekļauta atjaunināta informācija par katrā programmā atbalstītajiem projektiem, mijnorādes uz tiem un izvilkumi no datiem potenciālai atkalizmantošanai. Papildu pamanāmību PSAM projektiem sniedz arī "Kohesio"[22] un ES Finansējuma un iepirkumu portāls[23], kurā tiek publicētas projektu lapas.

---

21 Sk. 2023. gada 25. septembrī ieviesto grozījumu PSAM uzaicinājumā iesniegt priekšlikumus.

22 Sk. ES līdzfinansētie projekti.

23 Sk. ES Finansējuma un iepirkumu portāls.

4. TEHNISKĀ PALĪDZĪBA

Konsultāciju centra *InvestEU* ietvaros ir pieejami EIB konsultatīvie pakalpojumi atbalsttiesīgu projektu sagatavošanai, izstrādei un īstenošanai[24]. Līdz 2025. gada jūlija beigām PSAM atbalsta konsultatīvā palīdzība bija sniegta saņēmējiem Bulgārijā, Kiprā, Čehijā, Grieķijā, Francijā, Rumānijā, Spānijā un Zviedrijā[25]. Konsultatīvo uzdevumu saraksts ir sniegts 4. pielikumā. Turklāt 2025. gadā tiek uzsākts horizontāls ES mēroga uzdevums ar mērķi palielināt informētību pirms otrā PSAM uzaicinājuma nolūkā izveidot atbalsttiesīgu projektu plūsmu un atbalstīt projektu virzītājus visā Savienībā (izņemot Grieķiju un Kipru, kas gūst labumu no mērķorientēta konsultatīva uzdevuma) tā, lai tiktu izstrādāti veiksmīgi projekti PSAM atbalsta saņemšanai. Ierosinātā Savienības mēroga uzdevuma mērķis ir nodrošināt satvaru dažāda veida ar PSAM saistīta konsultatīvā atbalsta izstrādei, iepirkumam un sniegšanai valsts un reģionālā līmenī, tādējādi maksimāli palielinot konsultatīvo pakalpojumu izmantošanas efektivitāti nākamo trīs gadu laikā.

EIB konsultatīvo pakalpojumu atbalsts ir ierobežots un pielāgots atsevišķu projektu virzītāju konkrētajām vajadzībām, un tas ietvēra gan vispārējus norādījumus piemērotu projektu apzināšanā, gan augšupēju atbalstu investīciju programmu sagatavošanā, gan konsultācijas projektu izstrādē, gan atbalstu PSAM dotāciju pieteikumu iesniegšanā. Papildus tam EIB ir iesaistījusies informācijas izplatīšanas, tvēruma noteikšanas un izvērtēšanas darbībās, lai apzinātu un atbalstītu projektus, kas varētu gūt labumu no PSAM finansējuma.

Pamatojoties uz šo sākotnējo pieredzi un lai atbalstītu vajadzību nākotnē uzlabot pieprasījumu pēc PSAM atbalsta (sk. 5. iedaļu), EIB plāno turpināt konsultatīvās darbības šādos piecos darba virzienos:

i. **tiešas konsultācijas** atsevišķiem projektu virzītājiem, atsevišķu investīciju aizdevumu ņēmējiem, izmantojot plašu klāstu konsultatīvo pakalpojumu sagatavošanas un īstenošanas posmos, arī palīdzību dotāciju pieteikumu iesniegšanā;

ii. **spēju veidošanas atbalsts** nebanku iestādēm, kas parasti darbojas kā mazāku projektu apkopotāji, nolūkā attīstīt administratīvo un darbības spēju efektīvi izvērtēt, atlasīt, prioritizēt, uzraudzīt vai citādi koordinēt vairākus apakšprojektus;

iii. **"netiešs" konsultatīvs atbalsts** starpniecības aizdevumu vai programmas aizdevumu galasaņēmējiem, izmantojot standartizētas atbalsta paketes, kas paredzētas, lai uzlabotu priekšlikumu pamatotību un atbilstību piemērojamajai aizdevumu politikai;

iv. **konsultācijas tirgus attīstības jomā** dalībvalstu līmenī nolūkā apzināt iespējamo pieprasījumu pēc PSAM atbalsta un noteikt, vai pieejamie PSAM finanšu produkti ir piemēroti;

v. **izvērtēšana, tvēruma noteikšana un informācijas izplatīšana** nolūkā veicināt Mehānisma izmantošanu, apzināt piemērotus projektus un noteikt prioritātes attiecībā uz tiem, kā arī sniegt vispārējus norādījumus par PSAM dotāciju pieteikumiem.

Papildus pakalpojumiem, ko EIB piedāvā ar konsultāciju centra *InvestEU* starpniecību, Komisija pēc Čehijas, Grieķijas un Slovākijas pieprasījuma sniedza konsultatīvos pakalpojumus ar mērķi veicināt informētību par PSAM un apzināt un izstrādāt projektu priekšlikumus. Tehnisko palīdzību Čehijai sniedza Komisija, bet atbalsts Slovākijai tiek sniegts saskaņā ar tehniskā atbalsta

[24] Sīkāku informāciju sk. pirmā PSAM īstenošanas ziņojuma 2.1.4. iedaļā un otrā PSAM īstenošanas ziņojuma 2.2. iedaļā.

[25] Dažas konsultatīvās aktivitātes Kiprā, Grieķijā un Francijā tika sāktas pirms PSAM ieviešanas, un tādējādi tās tika finansētas no citiem avotiem, piemēram, no Eiropas Investīciju konsultāciju centra (Grieķija) un konsultāciju centra *InvestEU* ilgtspējīgas infrastruktūras loga (Kipra un Francija).

instrumentu (TAI)[26]. Saskaņā ar abiem līgumiem tiek sniegts plašs klāsts pakalpojumu, kuru vidū ir informētības veicināšana, potenciālo atbalsta saņēmēju piesaistīšana TPTP reģionos, kā arī projektu ideju izvērtēšana.

Grieķija visu trīs TPM pīlāru īstenošanai saņem plašāku atbalstu TAI ietvaros. Turklāt Grieķija pieprasīja atbalstu, kas bija pieejams saskaņā ar *JTP Groundwork*[27], lai apzinātu projektus un pēc tam sagatavotu priekšlikumus projektiem, kas iesniedzami PSAM finansējuma saņemšanai, Peloponēsas reģionā.

Komisija un EIB piedalās konsultatīvo uzdevumu īstenošanas uzraudzībā, lai nodrošinātu to papildināmību ar citām konsultatīvajām aktivitātēm saņēmējās dalībvalstīs.

5. TURPMĀKIE PASĀKUMI

Otrais uzaicinājums iesniegt priekšlikumus saskaņā ar PSAM regulu tiks izsludināts 2025. gada otrajā pusē. Sagatavošanās darbs, kas nepieciešams uzaicinājuma publicēšanai, sākās 2025. gada sākumā. Komisija iecerējusi trīs iesniegšanas termiņus 2026. gadā, un pēdējais iesniegšanas termiņš būs 2027. gada februārī, lai dotu pietiekami daudz laika parakstīt visus dotācijas nolīgumus līdz 2028. gada beigām.

Komisija sadarbībā ar *CINEA* un EIB turpinās veicināt informētību par PSAM, lai nodrošinātu, ka potenciālie pieteikumu iesniedzēji izprot tā piedāvājumu un spēj pieteikties atbalstam. Drīz pēc otrā uzaicinājuma publicēšanas tiks organizēta informācijas diena.

Saskaņā ar konsultāciju centra *InvestEU* mandātu EIB turpinās īstenot PSAM, apzinot un izvērtējot potenciālos projektus, sniedzot konsultatīvo atbalstu projektu virzītājiem un attiecīgajām iestādēm, kā arī organizējot īpašas sanāksmes un pasākumus ES, valstu un reģionālā līmenī.

6. SECINĀJUMI

Publiskā sektora aizdevumu mehānisms ir instruments, kura mērķis ir nodrošināt, ka pārkārtošanās uz klimatneitrālu ekonomiku notiek taisnīgā un sociāli ilgtspējīgā veidā, ņemot vērā publiskā sektora būtisko lomu tirgus nepilnību novēršanā. Salīdzinoši nesenā TPTP pieņemšana apvienojumā ar pašlaik notiekošo kohēzijas politikas (ieskaitot TPTP) vidusposma pārskatīšanu atbalsta tēzi, ka PSAM joprojām ir būtisks, lai apmierinātu to reģionu pašreizējās vajadzības, kurus zaļā pārkārtošanās skar visvairāk.

Lielais nozaru klāsts, ko PSAM var atbalstīt, padara to būtisku Savienības 2030. gada klimata mērķrādītāju un klimatneitralitātes mērķa sasniegšanai Savienībā līdz 2050. gadam, vienlaikus nodrošinot, ka neviens cilvēks un neviens reģions netiek atstāts novārtā, un tas tika apstiprināts izvērtējumā.

Ir pagājuši gandrīz trīs gadi, kopš tika izsludināts pirmais PSAM uzaicinājums iesniegt priekšlikumus, un tiek iesniegts arvien lielāks skaits projektu priekšlikumu, turklāt tiek gatavots vēl vairāk potenciālo projektu. Papildus tam PSAM struktūra, kā liecina daži jau apstiprinātie projekti, ļauj pievērsties arī dažām jaunām jaunās Komisijas politikas prioritātēm, piemēram, mājokļu krīzes risināšanai. Turklāt lielākā daļa atlasīto projektu tieši veicina Savienības klimatisko un enerģētisko mērķu sasniegšanu, ietaupot CO_2 emisijas.

[26] *Technical Support Instrument (TSI)* (europa.eu) (Tehniskā atbalsta instruments, TAI).
[27] *Inforegio* – Taisnīgas pārkārtošanās fonds (europa.eu).

Līdz 2025. gada 31. jūlijam PSAM vērtēšanas komisija atlasīja projektu priekšlikumus, kuru aplēstā dotācijas summa ir aptuveni 225 miljoni EUR. Kopumā ir parakstīti desmit dotācijas nolīgumi, un ir sākta attiecīgo projektu īstenošana.

Komisija sadarbībā ar *CINEA* un EIB turpinās strādāt pie tā, lai pilnībā izmantotu PSAM potenciālu otrajā uzaicinājumā, kas beidzas 2027. gadā, un pievērsīsies arī izvērtējuma konstatējumiem.